

Suomalaiset Euroopassa

1/2026

Lastenhankinnan koetut edellytykset: Suomi eurooppalaisessa kontekstissa

Mari Anttila

JOHDANTO

Syntyvyys laskee Suomessa poikkeuksellisen voimakkaasti. Kokonaishedelmällisyysluku oli Suomessa vielä vuonna 2010 tasolla 1,87, mutta se on laskenut vuoteen 2024 mennessä 1,25:een. Kokonaishedelmällisyys on siis 14 vuodessa laskenut 33 prosenttia. (Tilastokeskus 2025). Muutos on merkittävä myös kansainvälisesti tarkasteltuna. Vielä 2015 Suomen syntyvyys oli Euroopan Unionin keskiarvon yläpuolella, mutta on sittemmin pudonnut reilusti keskiarvon alle. Muissa Pohjoismaissa kehitys on ollut jonkin verran Suomea myönteisempää, vaikka syntyvyyden lasku on nähtävillä kaikkialla Euroopan Unionin alueella (Rotkirch 2025).

Syntyvyyden lasku on herättänyt huolta erityisesti hyvinvointivaltion kestävydestä. Kun työikäisen väestön osuus pienenee, myös verotulojen kasvu hidastuu, mikä vaikeuttaa tulonsiirtojen ja julkisten palvelujen rahoitusta tulevaisuudessa (Hiilamo 2019). Heikentyneitä taloudellisia näkökulmia syventää samanaikaisesti väestön ikääntyminen, mikä kasvattaa hoiva- ja terveyspalveluiden tarvetta (Hiilamo 2021). Syntyvyyden lasku ei kuitenkaan koske vain taloudellisia näkökulmia, vaan sillä on vaikutusta myös hyvinvointivaltion sosiaaliseen kestävyteen. Vanhemmuuden ja isovanhemmuuden on muun muassa havaittu lieventävän yksinäisyyden kokemuksia vanhuudessa (Penning 2022; Rotkirch ym. 2024), joten sukupolvien välisten suhteiden väheneminen voi pitkällä aikavälillä

lillä heijastua merkittävästi myös ihmisten hyvinvointiin. Lisäksi väestörakenteen muutos vaikuttaa poliittisiin valtasuhteisiin. Ikääntyneiden äänestäjien osuuden lisääntyessä on mahdollista, että nuorempien ikäluokkien intressit jäävät päätöksenteossa vähemmälle huomiolle (Hiilamo 2019).

Suomessa on sadan viime vuoden aikana koettu useita kausia, jolloin syntyvyys on laskenut. Viime vuosikymmenten kehitystä pidetään kuitenkin poikkeavana, sillä sen taustalla vaikuttavat aiempaa moninaisemmat ja osin vielä huonosti tunnetut taustasyyt. Tämä viittaa laajempaan yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen muutokseen (Hiilamo 2019). Yhtenä selityksenä on esitetty lastensaannin lykkäytymistä. Biologisesti tarkasteltuna onkin totta, että naisten hedelmällisyys heikkenee selvästi noin 35 ikävuoden jälkeen (Berg 2018; Rotkirch 2025), mikä voi pienentää toteutunutta syntyvyyttä. Syntyvyyden laskua Suomessa ei voida kuitenkaan ainoastaan selittää lastensaannin ajoituksen myöhentymisellä (Hellstrand ym. 2020). Tutkimuksissa onkin tuotu esiin myös esimerkiksi parisuhteiden muodostumiseen ja niiden kestämiseen liittyvät haasteet (Rahnu & Jalovaara 2023; Jalovaara & Fasang 2017), kasvaneet vaatimukset omaan elämäntilanteeseen liittyen (Savelieva ym. 2023) sekä huoli tulevaisuudesta (Sorsa ym. 2023). Nämä näkökulmat korostavatkin lastenhankintaan koettujen edellytysten merkitystä.

Tässä katsauksessa tarkastellaan lastenhankintaan liittyviä edellytyksiä Suomessa ja vertaillaan Suomen tilannetta muihin Euroopan maihin. Analyysi keskittyy neljään lastenhankinnan kannalta keskeiseen ulottuvuuteen: (1) riittäviin taloudellisiin resursseihin, (2) mahdollisuuksiin hankkia sopiva asunto lastenhankinnan kannalta, (3) lastenhoidon järjestämismahdollisuuksiin sekä (4) riittävän pitkään palkalliseen vanhempainvapaaseen. Aineistona käytetään European Social Survey -tutkimuksen (ESS) kierroksia 10 (2020/2021) ja 11 (2023) sekä Cross National Online Survey 3 -tutkimuksen (CRONOS3) kierroksen 5 (2025) dataa. Tutkimus kattaa 11 Euroopan maata. Eroja tarkastellaan kuvailevin menetelmin, ja Suomen osalta analyysiä syvennetään logistisella regressioanalyysillä, jossa tarkastellaan sosiodemografisten taustatekijöiden vaikutuksia lastenhankinnan edellytyksiin ja siten myös syntyvyyden kehitykseen Suomessa.

LASTENHANKINNAN EDELLYTYKSET

Syntyvyys on laskenut Euroopan tasolla jo pidempään ja kokonaishedelmällisyys on pysynyt koko 2000-luvun alle 1,6 (Eurostat 2023). Jotkin Euroopan maat, kuten Puola ja Unkari, ovat vastanneet syntyvyyden laskuun syntyvyyttä edistävillä politiikkaohjelmilla ja lisänneet tukea lapsiperheille. Näillä toimilla on kuitenkin ollut rajallinen vaikutus kokonaishedelmällisyyden kasvuun, vaikkakin positiivisia vaikutuksia on kohdistunut lapsiperheköyhyyden vähenemiseen (Cook ym. 2023). Syntyvyyden laskun syitä Suomessa selvittäneen Anna Rotkirchin (2025) mukaan tämä viittaa siihen, että perinteiset perhepoliittiset toimet eivät enää nyky-yhteiskunnissa riitä syntyvyyden tason ylläpitämisessä.

Pohjoismaissa syntyvyys pysyi pitkään melko korkealla tasolla lähellä väestön uusiutumistasoa (kokonaishedelmällisyys noin kaksi lasta naista kohden), vaikka esimerkiksi monissa Etelä- ja Itä-Euroopan maissa syntyvyys on

laskenut jo pitkään (Jalovaara ym. 2026). Tämän on katsottu johtuvan hyvinvointivaltion rakenteista, jotka vahvasti tukevat perheitä ja erityisesti äitejä hoivan ja työn yhdistämisessä sekä pyrkivät tasaamaan sukupuolten välisiä eroja (Balbo ym. 2013). Kuitenkin kaikissa Pohjoismaissa syntyvyys on 2010-luvulla laskenut merkittävästi, mikä tukee Rotkirchin (2025) näkemystä siitä, etteivät vahvat perhepoliittiset rakenteet välttämättä enää ole ainoa ratkaisu syntyvyyden ylläpitämiseen.

Aiemmat tutkimukset viittaavat siihen, että lastenhankinnan taustalla vaikuttavat paitsi yksilölliset erot, myös laajemmin yhteiskuntien rakenteelliset tekijät, kuten työmarkkinatilanne ja perhepoliittiset ratkaisut, sekä kulttuuriset muutokset, kuten yhteiskunnan yksilökeskeistyminen ja intensiivisen vanhemmuuden kasvu. Yksilöllisten taustatekijöiden suhteen aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että lastenhankintaan vaikuttaa merkittävästi yksilön sosioekonominen asema. Erityisesti vakaa työmarkkina-asema ja riittävät taloudelliset resurssit näyttäytyvät keskeisinä edellytyksinä lasten saamiselle korkean tulotason yhteiskunnissa. (Brinton ym. 2018; Goldstein ym. 2013; Kinnunen 2024.) Hollantilaisessa tutkimuksessa havaittiin, että jo konkretisoituneilla epävarmuustekijöillä, kuten määräaikaaisella työsuhteella ja heikolla tulotasolla, oli suurempi merkitys lasten hankintaan kuin koetulla epävarmuudella esimerkiksi työn suhteen (van Wijk 2023), joskin jotkin tutkimukset ovat antaneet viitteitä myös siitä, että työllistymisuskolla voi olla vaikutusta syntyvyyteen (Gatta ym. 2022).

On viitteitä siitä, että työmarkkinatilanteen lisäksi asuminen olisi keskeinen osa lastenhankintaan vaikuttavia rakenteellisia ehtoja, vaikka määrällisiä tutkimuksia aiheesta on vähän (Rotkirch 2025). Asumisen kustannukset ja toivotun asunnon saatavuus vaikuttavat eri maita tarkastelevissa tutkimuksissa olevan merkityksellisiä tekijöitä lastensaannin kannalta erityisesti nuorten aikuisten osalta (ks. esim. Öst & Wilhelmsson 2019; Mulder ja Billari 2010). Kuitenkaan näyttöä siitä, vaikuttaako asumiseen liittyvät tekijät syntyvyyteen lyhyellä vai pitkällä aikavälillä, on toistaiseksi heikosti tietoa (Rotkirch 2025).

Suomessa syntyvyys on vahvasti sidoksissa koulutustasoon. Aiemmin lapsettomuus on ollut yleisintä matalammin koulutetuilla miehillä. Sukupuolierot ovat kuitenkin tasaantuneet ja lapsettomuus on lisääntynyt yleisesti kaikilla matalammin koulutetuilla. Matalammin koulutetut saavat kuitenkin lukumäärällisesti enemmän lapsia korkeakoulutettuihin nähden, mikä on pitkään tasannut koulutustaustan välisiä eroja (Jalovaara et al. 2019). Vaikka syntyvyys on laskenut kaikissa väestöryhmissä, on sen lasku ollut merkittävämpää juuri matalammin koulutettujen keskuudessa (Rotkirch 2025). Korkeammin koulutetuilla on työmarkkinoilla paremmat näkymät ja esimerkiksi heidän työttömyys on Suomessa merkittävästi matalammin koulutettuja alhaisempaa (KEHA-keskus 2026), minkä vuoksi korkeammin koulutetuilla saattaa olla paremmat koetut edellytykset lastenhankintaan. Toisaalta korkeammin koulutetuilla poissaoloilla on työuran kannalta suurempi vaikutus työuran kehitykseen, mikä voi vaikuttaa lastenhankinnan lykkäämiseen ja siten pienempään toteutuneeseen lapsilukuun (Rotkirch 2025).

Syntyvyyden laskua on pyritty selittämään myös laajemmin erilaisten kulttuuristen selitysmallien avulla. Väestöllisen muuntumisen teoria (the Second demographic transition) tarkastelee sellaisia kulttuurisia muutoksia käyttä-

tymisessä, normeissa ja arvoissa, jotka ovat vaikuttaneet syntyvyyden laskuun yhteiskunnissa. Teorian (Lesthaeghe 1995; Lesthaeghe 2010) mukaan keskeisiä syntyvyyden laskun selittäjiä ovat parisuhteiden muodostumiseen ja pysymiseen liittyvät tekijät, kuten avioliittoa myöhästymisen sekä erojen ja avioliittojen lisääntyminen. Teoria korostaa lisäksi myös yksilöllisyyden ja itsensä toteuttamisen kasvua perinteisten perhekeskeisten normien tilalla.

Joidenkin tutkimusten mukaan koulutukseen ja uran rakentamiseen käytetty pidempi aika sekä itsensä toteuttamisen, kulutuksen ja vapaa-ajan korostuminen ovat yhteydessä lastenhankinnan lykkääntymiseen ja alhaisempaan kokonaishedelmällisyyteen (Lesthaeghe 2014). Suomessa teoriaa tukevat Savelieva ym. (2023) tulokset, joiden perusteella lapsettomuus liittyi osin elämäntapavalintaan, sillä erityisesti nuoret aikuiset eivät halua sitoutua lapseen, koska heidän elämäntapansa ei sovi vanhemmuuteen.

Teorian toimivuutta syntyvyyden laskun selittäjänä on kuitenkin kritisoitu siitä, että avioliittojen yleistymistä lukuun ottamatta, on ollut vaikeaa löytää empiirisiä todisteita, jotka osoittaisivat teorian esittämien näkökulmien selittävän syntyvyyden laskua kaikissa tai edes useimmissa maissa. Havainnot esimerkiksi Euroopan maiden osalta ovat antaneet enemmän viitteitä syntyvyyden laskua selittävien tekijöiden eriytymisestä kuin yhdentymisestä. (Zaidi ja Morgan 2017.)

Yhtenä kulttuurisena selityksenä syntyvyyden laskulle on esitetty vanhemmuuteen liittyvien vaatimusten kasvua. Intensiivisen vanhemmuuden käsitteellä viitataan vanhemmuuden kulttuurisen malliin, jossa vanhemmilta ja erityisesti äideiltä odotetaan suurta ajallista, taloudellista ja emotionaalista panostusta lapseen (Hays 1996). Lapset nähdään aiempaa haavoittuvaisempina riskeille, jotka vaikuttavat heidän fyysiseen ja emotionaaliseen kehitykseen (Faircloth 2023). Samalla vanhempien roolin nähdään kasvaneen, sillä heidän ”onnistumisensa” vanhemmuudessa ajatellaan olevan suorassa yhteydessä lapsen elämänsäkuun (Lee ym. 2014).

Viimeisten vuosikymmenien aikana onkin havaittu, että lapsen kasvatukseen käytetty aika ja taloudelliset kustannukset ovat nousseet erityisesti korkeakoulutettujen keskuudessa (Dotti Sani & Treas 2016). Käsitykset riittävästä vanhemmuudesta tai uskomukset oikeanlaisen vanhemmuuden vaikutuksesta lapsen kasvuun ja kehitykseen saattavat lisätä painetta riittävästä olosuhteista lapsen saamisen kannalta ja siten olla merkittävästi yhteydessä lastenhankintaan aikeisiin. Vuoden 2018 perhebarometrissa suomalaiset esimerkiksi ilmaisivat huolensa siitä, että heidän taloudellinen tilanne ei ollut lastensaannin kannalta tyydyttävä tai heidän asuntonsa oli liian pieni. He kokivat myös vaikeuksia yhdistää lastenhoito ja uralla eteneminen sekä pitivät itseään epäkypsinä vanhemmiksi tai suhdettaan mahdolliseen toiseen vanhempaan liian heikkona. (Savelieva 2023.)

ASETELMA

Tässä katsauksessa tarkastellaan, miten lastenhankintaan liitetyt edellytykset ovat yhteydessä yksilön mahdollisuuteen harkita lasten saamista. Tarkastelun kohteena ovat siis valmiudet ja resurssit, joiden varassa lastenhankintaa ylipäätään voidaan pitää realistisena vaihtoehtona. Aineistona käytetään European Social Survey (ESS) kierrosten 10 (2020/2021) ja 11 (2023) sekä Cross National Online Survey 3 (CRONOS-3) kierroksen 5 (2025) kansallisesti edustavia aineistoja. ESS:n toisistaan riippumattomille kierroksille 10 ja 11 osallistuneet, satunnaisotoksen perusteella valitut, vastaajat kutsuttiin kyselyn jälkeen mukaan internetpaneeliin (CRONOS-3), jossa he saavat muutamia kertoja vuodessa kyselyjä eri teemoihin liittyen. ESS ja CRONOS-aineistot voidaan yhdistää toisiinsa, mikä mahdollistaa monien taustatekijöiden tarkastelun ajankohtaisista lastenhankintaan liittyvistä olosuhteista samanaikaisesti. Tutkimuksessa tarkastellaan 11 maata, jotka olivat mukana CRONOS-3:n viidennellä kierroksella. Tarkasteltavat maat ovat Belgia, Islanti, Iso-Britannia, Itävalta, Portugali, Puola, Ranska, Slovenia, Suomi, Tšekki ja Unkari.

Aineisto rajattiin alle 45-vuotiaisiin, sillä lastenhankintaan liittyvät pohdinnat ovat tässä ikäryhmässä todennäköisemmin ajankohtaisia kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Selitettävien muuttujien puuttuvien havaintojen poiston jälkeen aineisto koostuu 2941 vastaajasta. Suomen osalta vastaavan rajauksen ja puuttuvien tietojen poiston jälkeen aineisto koostuu 392 vastaajasta.

Lastenhankinnan edellytyksiä tarkastellaan neljän ulottuvuuden kautta: (1) riittävät taloudelliset resurssit, (2) mahdollisuus hankkia sopiva asunto lastenhankinnan kannalta, (3) lastenhoidon järjestämismahdollisuudet sekä (4) riittävän pitkä palkallinen vanhempainvapaa. Kaikki neljä selitettävää muuttujaa uudelleen koodattiin kaksiluokkaiseksi (kyllä-ei). Tarkasteltavat ulottuvuudet ja niiden vastausprosentit ovat kuvattu Taulukossa 1.

Taulukko 1. Selitettävät muuttujat ja niiden jakaumat, %. N=2941

	Kyllä	Ei
Riippumatta siitä, aiotko hankkia lapsen vai et, olisiko sinulla taloudellisesti varaa hankkia lapsi seuraavien kolmen vuoden aikana?	54	46
Riippumatta siitä, suunnitteletko lasta vai et, olisiko sinulla mahdollisuus hankkia sopiva asunto, jotta voisit hankkia (toisen) lapsen seuraavien kolmen vuoden aikana?	62	38
Riippumatta siitä, suunnitteletko lasta vai et, olisiko sinulla mahdollisuus järjestää lastenhoito tyydyttävästi, jos hankkisit lapsen/ lisää lapsia seuraavien kolmen vuoden aikana?	64	36
Riippumatta siitä, suunnitteletko lasta vai et, olisiko sinulla mahdollisuus riittävään palkalliseen vanhempainvapaaseen, jos hankkisit lapsen/lisää lapsia seuraavien kolmen vuoden aikana?	58	42

Maiden välisiä eroja tarkastellaan kuvailevien menetelmien avulla. Suomen osalta analyysiä syvennetään tarkastelemalla sosiodemografisten taustatekijöiden vaikutusta lastenhankintaedellytyksiin logistisella regressioanalyysillä. Tarkasteltavia taustatekijöitä ovat sukupuoli (mies-nainen), koulutus (korkeintaan toisen asteen koulutus-kolmannen asteen koulutus), ikäluokat (18-25, 26-35 ja 36-45) ja kotitalouden rakenne (yksinasuva, parisuhteessa ilman lapsia, vanhempi). Analyyseissä käytettiin Statan versiota 19. Kaikissa analyyseissä käytettiin painoja.

SUOMALAISET EUROOPASSA

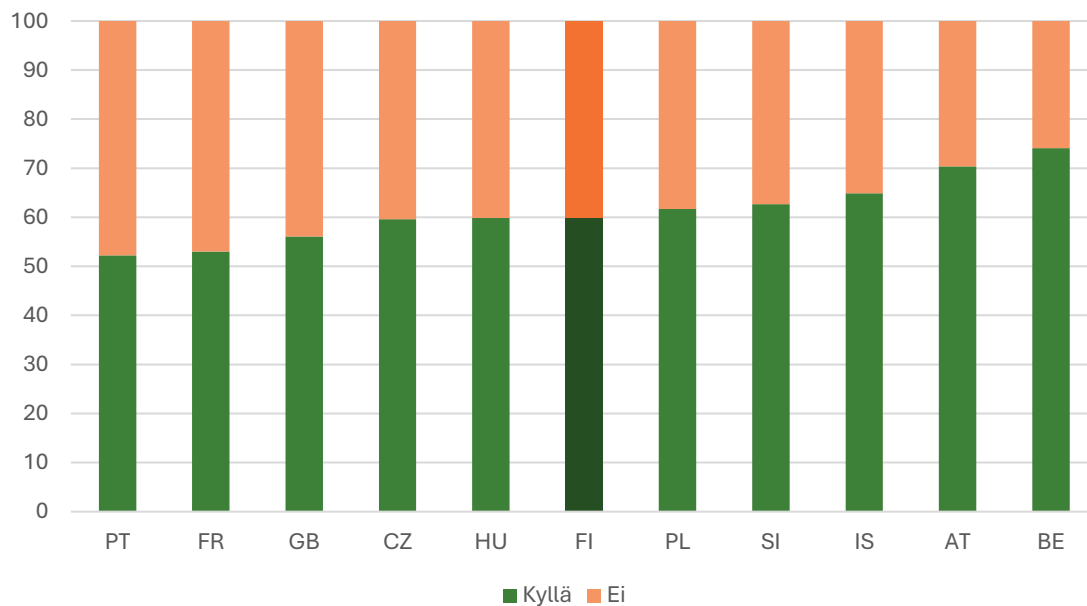
Aluksi tarkastellaan Suomea suhteessa kymmeneen muuhun Euroopan maahan, minkä jälkeen tarkastellaan tarkemmin erilaisten sosiodemografisten taustatekijöiden vaikutusta näkemyksiin lastenhankintaan vaikuttavista tekijöistä Suomen osalta.

Kuvio 1. Taloudellisesti varaa hankkia lapsi seuraavan kolmen vuoden aikana, %. N=2941

Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna Suomi erottuu vertailussa muihin maihin myönteisesti. Verrattuna muihin tarkasteltaviin maihin, Suomessa suurempi osuus väestöstä kokee oman taloudellisen tilanteensa sellaiseksi, että lasten hankkiminen voisi olla mahdollista (kuvio 1). Suomessa 64 prosenttia alle 45-vuotiaista arvioi taloudelliset resurssinsa olevan riittävät lastenhankintaa varten. On kuitenkin huomionarvoista, että Suomessakin merkittävä osa ihmisistä kokee taloudelliset resurssinsa sellaisiksi, ettei heillä ole varaa hankkia lasta.

Vertailussa heikoimmin menestyvässä maassa, Tšekissä, vastaava osuus jää 42 prosenttiin. Ero on huomattava, ja erot maiden välillä saattavat heijastella kotitalouksien tulotason lisäksi myös esimerkiksi työmarkkinoiden vaikutusta, sosiaaliturvajärjestelmän kattavuutta ja erityisesti perheille kohdistettujen etuuksien tasoa. Toisaalta myös näkemykset lasten syntymään liittyvistä taloudellisista riskeistä saattavat maittain vaihdella.

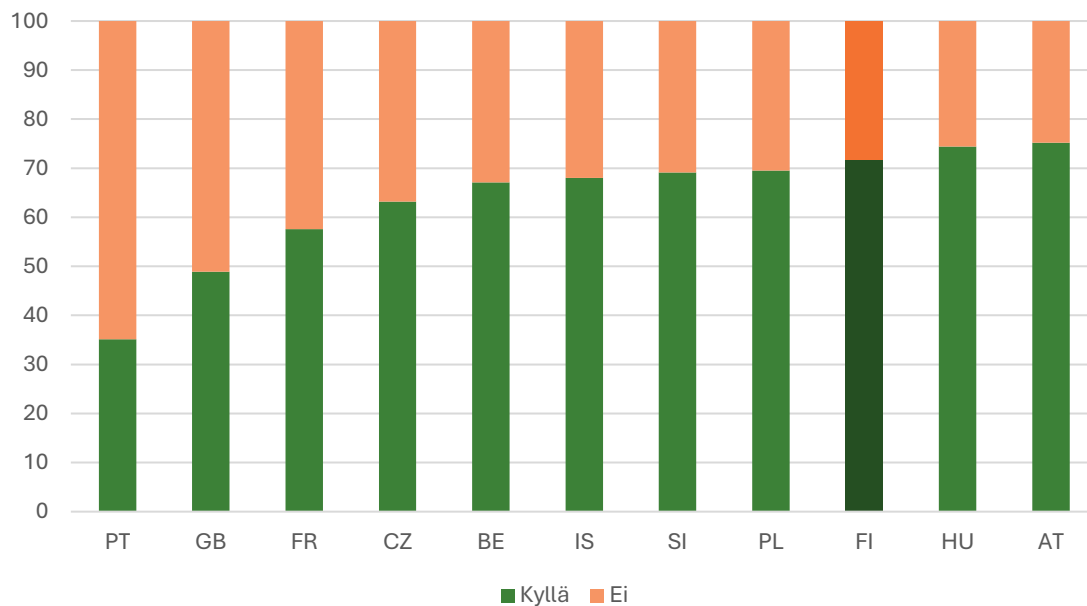

Kuvio 2. Mahdollisuus hankkia sopiva asunto, jotta voisi hankkia lapsen seuraavan kolmen vuoden aikana, %. N=2941

Kun tarkastellaan mahdollisuutta hankkia lastenhankinnan kannalta sopiva asunto, Suomi sijoittuu maiden välisessä vertailussa keskivaiheille (kuvio 2). Tilanne on kuitenkin hieman heikompi kuin taloudellisten resurssien osalta: 60 prosenttia suomalaisista vastaajista kokee, että heillä olisi mahdollisuus järjestää asuminen toivotulla tavalla, mikäli he hankkisivat lapsen lähivuosina.

Maavertailussa parhaimmaksi tilanne asumisjärjestelyiden suhteen arvioidaan Belgiassa, jossa 74 prosenttia alle 45-vuotiaista kokee, että heillä olisi mahdollisuus hankkia sopiva asunto, mikäli he hankkisivat lapsen seuraavan kolmen vuoden aikana. Vastaavasti Portugalissa näin kokee vain 52 prosenttia ihmisistä.

Tulosta voidaan Suomen osalta pitää jossain määrin yllättävänä, sillä Suomessa erityisesti asuntojen, ja jossain määrin myös vuokrien, hintojen nousu viimeisten viidentoista vuoden aikana on ollut Euroopan mittakaavassa erittäin maltillista. Tästä huolimatta 40 prosenttia suomalaisista alle 45-vuotiaista kokee, ettei heillä ole mahdollisuutta järjestää asuntoa lasten hankinnan kannalta toivotulla tavalla. Mielenkiintoista on myös se, että suomalaisia paremmaksi tilanteensa arvioivat esimerkiksi vastaajat Islannissa ja Itävallassa, jossa erityisesti asuntojen hintojen nousu on ollut huomattavaa. Samankaltainen kehitys koskee myös Unkaria ja Portugalia, jotka kuitenkin sijoittuvat vertailussa Suomea heikommin. (Eurostat 2025.) Koetut mahdollisuuden hankkia sopiva asunto eivät välttämättä heijastukaan yksinomaan asuntomarkkinoiden hintatasosta, vaan taustalla saattavat vaikuttaa myös esimerkiksi sopivien asuntojen saatavuus, kotitalouksien näkemykset asumiseen liittyvistä sopivista menoista ja näkemykset riittävästä asumisen laadusta.

Kuvio 3. Mahdollisuus järjestää lastenhoito tyydyttävästi, jos hankkisi lapsen/ lisää lapsia seuraavien kolmen vuoden aikana, %. N=2941

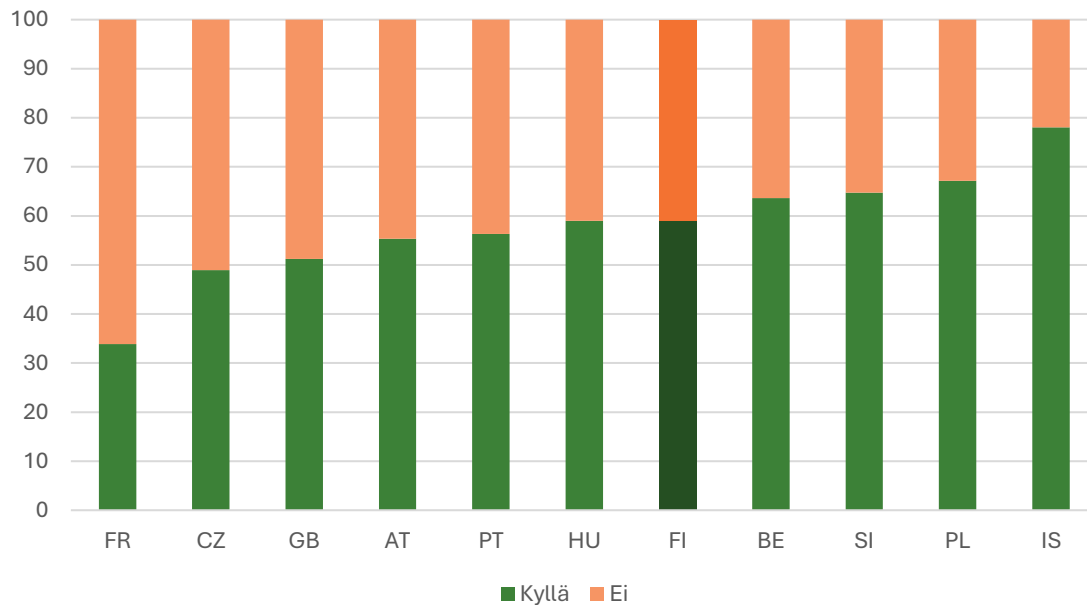
Kuviossa 3 tarkastellaan ihmisten kokemuksia mahdollisuudesta järjestää lastenhoito tyydyttävällä tavalla, mikäli he päättäisivät hankkia lapsen seuraavien kolmen vuoden aikana. Suurimmassa osassa tarkasteltuja maita erot maiden välillä ovat melko pieniä ja enemmistö kokee mahdollisuudet lastenhoidon järjestämiseen sopiviksi. Suomi sijoittuu maiden vertailussa lähes kärkipäähän, sillä 72 prosenttia ihmisistä on sitä mieltä, että heillä on mahdollisuus järjestää lastenhoito tyydyttävästi.

Erityisesti Iso-Britannia ja Portugali nousevat vertailussa kuitenkin esiin heikomman menestyksensä vuoksi. Iso-Britanniassa 49 prosenttia ja Portugalissa vain 35 prosenttia ihmisistä kokee, että heillä olisi mahdollisuus järjestää lastenhoito tyydyttävällä tavalla. Portugalilaisten näkemyksiin saattavat vaikuttaa useat rakenteelliset tekijät. Työpaikan tarjoamat perheystävälliset käytännöt, kuten työaikajärjestelyt ovat Portugalissa harvinaisia (Chung 2020), mikä saattaa vaikeuttaa työn ja perheen yhteensovittamista. Lisäksi Portugalissa subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen koskettaa kaikkia yli kolmevuotiaita lapsia, kun taas esimerkiksi Suomessa lakisääteinen oikeus varhaiskasvatukseen alkaa yhdeksän kuukauden iässä.

Suomen lisäksi tutkittavista maista vain Sloveniassa ei ole katkoa vanhempainvapaan päättymisen ja subjektiivisen varhaiskasvatuksen välillä (Ionescu 2025.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi Portugalissa alle kolmevuotiaille lapsille ei ole taattua paikkaa varhaiskasvatuksessa (Eurydice, 2025), mikä saattaa lisätä epävarmuutta mahdollisuuksista yhdistää työ ja muu elämä.

Verrattuna esimerkiksi tarkasteluun riittävästä taloudellisista resursseista (Taulukko 1) on tulos erityisesti Unkarin osalta yllättävä, sillä jopa 74 prosenttia kokee, että heillä on mahdollisuus järjestää lastenhoito tyydyttävästi lapsen syntymän jälkeen, vaikka vain 45 prosenttia koki taloudelliset resurssinsa riittäviksi lastenhankinnan kannalta. Unkarin perhepolitiikkaa on luonnehdittu vahvan perhekeskeiseksi. Järjestelmä tarjoaa vanhemmille melko pitkän

ja hyvin kompensoidun vanhempainvapaan (Dobrotić et al. 2025), mikä voi vahvistaa kokemusta hoidon järjestämisestä. Samalla järjestelmä nojaa kuitenkin oletukseen, että perheet ottavat ensisijaisen vastuun hoidosta ja jakavan hoivataakkaa pitkälti perheiden sisäisten tukirakenteiden kautta (Michoń 2015). Näkemykset mahdollisuudesta järjestää lastenhoito tyydyttävästi eivät välttämättä heijastakaan pelkästään julkisten palveluiden saatavuutta, vaan siihen saattaa liittyä myös ideologisia ja kulttuurisia eroja lasten hoivaan liittyen.

Kuvio 4. Mahdollisuus riittävään palkalliseen vanhempainvapaaseen, jos hankkisi lapsen/lisää lapsia seuraavien kolmen vuoden aikana, %. N=2941

Neljänneksi tarkastellaan ihmisten arvioita mahdollisuudesta riittävään palkalliseen vanhempainvapaaseen, mikäli päättäisi hankkia lapsen seuraavien kolmen vuoden aikana. Erot suurimmassa osassa tarkasteltavista maista ovat pieniä. Noin 60-70 prosenttia ihmisistä kokee, että heillä on riittävä mahdollisuus palkalliseen vanhempainvapaaseen Unkarissa, Suomessa, Belgiassa, Sloveniassa ja Puolassa.

Ero ääripäiden, Islannin (78%) ja Ranskan (34%), välillä on kuitenkin suuri. Islannissa korvaustaso vanhempainvapaan aikana on noin 80 prosenttia bruttotuloista ja paremmin kompensoitua vapaata on mahdollista saada yhteensä noin 12 kuukauden ajan. Vaikka Ranskassa paremmin kompensoitu vanhempainvapaa kattaa 81 prosenttia aiemmista tuloista, on vapaan pituus vain noin kolme kuukautta ja siten suhteellisen lyhyt. Tämän jälkeen kumman tahansa vanhemman käytettävissä oleva vanhempainvapaa on taloudellisesti huomattavasti heikommin tuettu. Myös vertailussa kolmanneksi heikommin menestyneessä maassa, Isossa-Britanniassa, paremmin kompensoitua etuutta maksetaan varsin lyhyen ajan, noin puolentoista kuukauden ajan. (Dobrotić et al. 2025.)

Suomi sijoittuu maiden vertailussa keskivaiheille. Suomessa vanhempainrahan osuus on yleensä noin 70 prosenttia bruttotuloista. Järjestelmässä on kuitenkin eroja eri väestöryhmien välillä. Esimerkiksi työttömien ja pientuloisten vanhempien osalta minimietuus on merkittävästi matalampi kuin esimerkiksi Islannissa (Dobrotić et al.

2025). Tällä voi olla vaikutusta väestöryhmittäisiin kokemuksiin riittävästä tuetusta vanhempainvapaasta, joihin perehdytään tarkemmin seuraavassa osiossa.

Tulokset maiden välisistä eroista eivät välttämättä heijasta ainoastaan bruttotuloista saatavaa korvausprosenttia vanhempainvapaan aikana. Kokemuksiin riittävästä palkallisesta vanhempainvapaasta voivat vaikuttaa myös vapaan kesto, etuuden jakautuminen vanhempien välillä sekä korvaustasojen erot väestöryhmien välillä.

SOSIODEMOGRAFISET EROT LASTENHANKINTA-AIKEISSA SUOMESSA

Seuraavaksi tarkastellaan yksityiskohtaisemmin suomalaisten näkemyksiä lastenhankinta-aikeista ja niihin yhteydessä olevista sosiodemografisista taustatekijöistä (taulukko 2). Analyysi osoittaa, että suomalaisten selkeimmät erot koetuissa lastenhankinnan edellytyksissä liittyvät koulutukseen ja kotitalouden rakenteeseen.

Taulukko 2. Logistinen regressioanalyysi sosiodemografisten tekijöiden yhteydestä lastenhankintaan vaikuttaviin olosuhteisiin. Marginaaliefektit, tilastollinen merkitsevyys ja keskivirheet. Referenssiluokka "Ei". N=392.

	Taloudelliset resurssit	Asunto	Lastenhoito	Vanhempain- vapaa
Mies	ref.	ref.	ref.	ref.
Nainen	-0.02 (0.05)	-0.08 (0.06)	0.004 (0.06)	0.002 (0.06)
18-25v	ref.	ref.	ref.	ref.
26-35v	-0.17 (0.09)	-0.16 (0.09)	0.04 (0.08)	-0.11 (0.09)
36-45v	-0.20* (0.10)	-0.16 (0.10)	0.04 (0.08)	-0.09 (0.10)
Korkeintaan toisen asteen koulutus	ref.	ref.	ref.	ref.
Kolmannen asteen koulutus	-0.20*** (0.05)	-0.17** (0.06)	-0.14** (0.05)	-0.20*** (0.06)
Yksinasuva	ref.	ref.	ref.	ref.
Parisuhteessa, ei lapsia	-0.17* (0.07)	-0.15* (0.07)	-0.13 (0.05)	-0.10 (0.06)
Vanhempi	-0.25** (0.07)	-0.20* (0.08)	-0.24*** (0.05)	-0.17** (0.06)

*p<0.05; **p<0.01; ***p<0.001

Koulutustason mukaan tarkasteltuna kaikissa neljässä lastenhankintaan liittyvässä ulottuvuudessa havaitaan selkeä ero. Korkeammin koulutetut kokevat olosuhteidensa olevan sopivammat lastenhankintaa ajatellen verrattuna matalammin koulutettuihin. Tulos on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Esimerkiksi Jalovaara ja Miettinen (2022) osoittavat, että ihanteellinen lapsiluku on keskimäärin matalampi matalammin koulutettujen keskuudessa ja myös lapsettomuus on kasvanut nopeimmin tässä ryhmässä. On kuitenkin epäselvää, vaikuttavatko jo lähtökohtaisesti matalammat toiveet ihanteellisesta lapsiluvusta siihen, että myös lastenhankintaan liittyvät lähtökohdat

arvioidaan niukemmiksi vai muovaavatko koetut puutteet lastenhankintaan liittyvissä olosuhteissa lapsitoiveita alaspäin.

Erityisen mielenkiintoista on, että koulutuserot näkyvät myös arvioissa lastenhoidon järjestämismahdollisuuksista. Suomessa kaikilla lapsilla on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen vanhempien tulotasosta ja työmarkkina-
asemasta riippumatta. Varhaiskasvatusmaksut ovat vahvasti tuloperustaista ja myös sisarusten määrä varhais-
kasvatuksessa vaikuttaa maksuperusteisiin. Näihin institutionaalsiin lähtökohtiin pohjautuen ovat koulutuserot
näkemyksissä lastenhoidon järjestämisessä jossain määrin yllättäviä. Koetut mahdollisuudet lastenhoidon järjes-
tämisestä eivät siis liity pelkästään lainsäädännöllisiin oikeuksiin osallistua varhaiskasvatukseen tai niihin liittyviin
maksuperusteisiin, vaan koulutuserot saattavat liittyä laajemmin ideologisiin eroihin lastenhoitoon liittyen sekä
mahdollisesti myös työn joustavuustekijöihin.

Kotitalouden rakenteella on niin ikään merkittävä yhteys koettuihin lastenhankinnan edellytyksiin. Ensinnäkin ero
vanhempien ja lapsettomien välillä on selkeä. Jo vanhemmaksi tulleet kokevat olosuhteensa lastenhankintaan
useammin paremmiksi kuin lapsettomat. Osaltaan tämä voi heijastaa sitä, että jotkin resursseihin liittyvät kynnyk-
set on jo ylitetty ensimmäisen lapsen kohdalla. Toisaalta vanhemmuus saattaa myös muuttaa näkemyksiä sopi-
vista olosuhteista lastenhankinnan kannalta.

Tulos on mielenkiintoinen, sillä Sorsan ja kumppaneiden (2023) mukaan nimenomaan lapsiperheellisillä lapsen-
hankintaan vaikuttavat lapsettomia enemmän oma taloudellinen tilanne ja nykyisen asunnon pienuus. On kuiten-
kin huomionarvoista, että ero lapsettomien miesten ja naisten kohdalla oli merkittävä niin, että lapsettomat miehet
kokivat naisia useammin nykyisen asunnon liian pieneksi ja oman tai perheen taloudellisen tilanteen lastenhan-
kinnan kannalta epäedulliseksi. Vastaavaa eroa sukupuolen ja perherakenteen suhteen ei tässä katsauksessa
havaittu¹.

Lapsettomien keskuudessa eroja on myös yksinasuvilla ja parisuhteessa olevilla. Parisuhteessa olevat lapsetto-
mat kokevat taloudellisen tilanteensa ja mahdollisuutensa hankkia sopiva asunto paremmaksi kuin yksinasuvat
lapsettomat. Myös vuoden 2022 perhebarometri osoittaa, että toivottu lapsiluku on pienentynyt juuri niiden koh-
dalla, jotka eivät ole parisuhteessa. Vaikka itsellisten äitien määrä on kasvussa, parisuhde saattaa edelleen näyt-
täytyä monille keskeisenä kehiksenä, jossa lapsihaaveet konkretisoituvat. (Sorsa ym. 2023.)

Miesten ja naisten välillä ei havaittu eroja kokemuksessa sopivista lastenhankintaan liittyvistä olosuhteista. Ikä-
ryhmät eroavat puolestaan kokemuksessa riittävistä taloudellisista resursseista 36-45 -vuotiaat arvioivat tilan-
teensa tämän tekijän suhteen myönteisemmäksi kuin 18-25 -vuotiaat. Tulosta voidaan pitää odotustenmukaisena,
sillä nuorimmassa ikäluokassa opiskelu, työuran alkuvaihe ja tilapäiset asumisratkaisut ovat usein yleisempiä ja
siten myös taloudelliset resurssit heikompia.

¹ Analyysissä testattiin sukupuolen ja kotitalouden rakenteen yhdysvaikutuksia. Tulokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä katsauksessa tarkasteltiin lastenhankintaan yhteydessä olevia edellytyksiä 11 Euroopan maassa. Analyysi keskittyi neljään lastenhankinnan kannalta keskeiseen ulottuvuuteen: (1) riittäviin taloudellisiin resursseihin, (2) mahdollisuuksiin hankkia sopiva asunto lastenhankinnan kannalta, (3) lastenhoidon järjestämismahdollisuuksiin sekä (4) riittävään pitkään palkalliseen vanhempainvapaaseen. Tarkastelussa havaittiin, että eroja Euroopan maiden välillä on erityisesti kokemuksessa riittävistä taloudellisista resursseista ja palkallisesta vanhempainvapaasta. Vertailussa muiden Euroopan maiden kanssa Suomi pärjää kohtuullisen hyvin sijoittuen erityisesti taloudellisten resurssien näkökulmasta vertailun kärkipäähän.

Enemmistö suomalaisista kokee, että heillä on riittävät taloudelliset resurssit, mahdollisuus hankkia sopiva asunto, järjestää lastenhoito ja saada riittävää palkallista vanhempainvapaata. Kuitenkin merkittävä vähemmistö ei koe olosuhteitaan lastenhankinnan kannalta riittäväksi, mikä heijastelee merkittävästi viime vuosina laskenutta syntyvyyttä. Suurinta epävarmuutta lastenhankintaan liittyvien olosuhteiden osalta suomalaiset kokivat sopivan asunnon ja riittävän palkallisen vanhempainvapaan suhteen. Tämä tukee Savelieva ym. (2023) aiempia tuloksia, joiden perusteella epävarma elämäntilanne, johon liittyi muun muassa taloudellisia huolia ja huoli asunnon sopivuudesta oli yhteydessä lastenhankinnan epäröintiin.

Vaikka Anna Rotkirchin (2025) tuoreessa raportissa todetaan, että tutkimustiedon valossa perheiden rahallisten tukien korotus saattaa lyhyellä aikavälillä vaikuttaa syntyvyyden kasvuun, ei pitkäaikaista vaikutusta ole kuitenkaan tällä todettu olevan. Samaisessa raportissa todettiin asumiskustannuksiin liittyvistä vaikutuksista syntyvyyteen se, ettei aiempaa tutkimusta ole riittävästi, jotta lyhyen ja pitkän aikavälin syntyvyyden vaikutuksista voitaisi sanoa jotakin. Tämän tutkimuksen tulokset kuitenkin osoittavat, että asumiseen liittyvillä kysymyksillä on merkittävä vaikutus lastenhankintaan liittyvissä pohdinnoissa, minkä vuoksi tutkimustietoa asumisen ja syntyvyyden yhteydestä tarvitaan lisää.

Analyysissä myös tarkasteltiin Suomen osalta yksityiskohtaisemmin eroja sosiodemografisten taustatekijöiden suhteen. Yksi keskeisimmistä havainnoista liittyi koulutuseroihin. Korkeammin kokevat systemaattisesti kokevat olosuhteensa lastenhankinnan kannalta suotuisimmiksi. Tulos on osin ristiriidassa Savelievan ja kumppaneiden (2023) tutkimukseen, jossa havaittiin tarkasteltaessa syitä olla hankkimatta lapsi, että korkeammin koulutetut naiset vetosivat matalammin koulutettuja useammin epävarmaan elämäntilanteeseen. Vaikka esimerkiksi työttömyys oli aineiston keruun aikaan merkittävästi korkeampaa matalammin koulutetuilla (KEHA-keskus 2026) ja korkeampi koulutus liittyy usein vakaampaan työmarkkina-asemaan ja parempaan ennakoitavuuteen tulevaisuuden suhteen, viittaavat analyysin tulokset ja ristiriidat aiemman tutkimuksen kanssa siihen, että koulutustasoon saat-
taa liittyä myös eroavaisuuksia siinä, mikä koetaan lastenhankinnan kannalta riittäviksi olosuhteiksi.

Kotitalouden rakenne nousi koulutuksen ohella analyysissä toiseksi keskeiseksi suomalaisten näkemyksiä erottavaksi tekijäksi. Jo vanhemmaksi tulleet kokivat olosuhteensa lapsettomia paremmaksi lastenhankinnan kannalta. Vaikka lapsiin liittyviin hankintoihin kuluu perheen taloudellisia resursseja, on kokemus vanhemmuudesta saattanut konkreettisesti auttaa ymmärtämään, millaisista kuluista on kysymys ja toisaalta miten perhepoliittiset etuudet, kuten kuukausittainen lapsilisä tukee perheitä taloudellisten resurssien suhteen. Myös jo olemassa oleva kokemus varhaiskasvatuksesta on saattanut auttaa ymmärtämään sen tarjoamia mahdollisuuksia työn ja muun elämän yhteensovittamisen turvaamisessa. Vanhemmuus on yleisesti saattanut myös lieventää ajatuksia riittävästä tai sopivista olosuhteista lastenhankinnan kannalta. Savelieva ym. (2023) muun muassa havaitsivat, että lapsettomat pitivät itseään lapsiperheellisiä useammin itseään epäsovivina hankkimaan lapsia, mikä voi viitata siihen, että lapsettomilla on korkeammat odotukset vanhemmuuden vaatimusten suhteen.

Koska analyysissä havaittiin koulutuksen ja kotitalouden rakenteen olevan merkittävästi yhteydessä kokemuksiin lastenhankintaan liittyvien olosuhteiden sopivuudesta, on tärkeää tarkastella tarkemmin näiden erojen taustalla vaikuttavia tekijöitä. Aiempi tutkimus on osoittanut, että perinteisillä perhepoliittisilla keinoilla, kuten taloudellisilla tuilla tai vanhempainvapaisiin liittyvillä järjestelyillä, on ollut suhteellisen rajallinen vaikutus syntyvyyden kasvuun, vaikka näiden toimien voisi ajatella parantavan erityisesti heikommin koulutettujen asemaa. Tämän vuoksi on perusteltua pohtia laajemmin, mitkä tekijät selittävät koulutuseroja lastenhankintaan liittyvissä näkemyksissä ja käytäytymisessä.

Yksi mahdollinen selitys liittyy ideologisiin ja kulttuurisiin näkemyksiin vanhemmuudesta ja perheellistymisestä. On mahdollista, että koulutusryhmien välillä on eroja siinä, millaisena vanhemmuus nähdään tai millaisia edellytyksiä lapsen hankkimiselle koetaan olevan tarpeen täytyä. Esimerkiksi käsitykset hyvästä vanhemmuudesta, taloudellisesta turvallisuudesta tai elämän vakaudesta voivat vaihdella sosioekonomisen aseman mukaan ja vaikuttaa siten myös lastenhankintaa koskeviin päätöksiin.

Toisaalta yksilöiden kokemuksiin omista mahdollisuuksistaan vaikuttavat myös laajemmat yhteiskunnalliset olosuhteet. Viime vuosien globaalit kriisit, kuten COVID-19 pandemia, sodat ja ilmastonmuutos, ovat kaikki osaltaan lisänneet ihmisten epävarmuutta tulevaisuuden suhteen. Onkin mahdollista, että koulutus ja kotitalouden rakenne ovat yhteydessä siihen, millaisena yksilöt kokevat omat tulevaisuuden mahdollisuutensa. Tällöin erot lastenhankintaan liittyvien olosuhteiden arvioinnissa eivät välttämättä heijasta ainoastaan nykyistä taloudellista tai instituutio-naalista tilannetta, vaan myös laajempia odotuksia elämän vakaudesta ja tulevaisuuden näkymistä.

Lähteet:

- Artamonova, A., Sorsa, T., Berg, V., Hägglund A.E., & Rotkirch, A. (2024). Social Resources are Associated With Higher Fertility Intentions in Contemporary Finland. *Comparative Population Studies*, 49.
- Balbo, N., Billari, F. C., & Mills, M. (2013). Fertility in advanced societies: A review of research. *European Journal of Population*, 29(1), 1–38.
- Berg, V. (2018). Hedelmällisyys laskee jo ennen 35. ikävuotta. Tietovuoto-artikkeli 3/2018. Helsinki: Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos.
- Brinton, M. C., Bueno, X., Olah, L., & Hellum, M. (2018). Postindustrial fertility ideals, intentions, and gender inequality: A comparative qualitative analysis. *Population and Development Review*, 44(2), 281–309.
- Chung, H. (2020). Company-Level Family Policies: Who Has Access to It and What Are Some of Its Outcomes? Teoksessa Niewenhuis, R., & Van Lancker, W. (2020). *The Palgrave Handbook of Family Policy*. The Palgrave Macmillan, London.
- Cross National Online Survey 3 (2025). Kierroksen 5 data.
- Cook, L. J., Iarskaia-Smirnova, E. R., & Kozlov, V. A. (2023). Trying to reverse demographic decline: pro-natalist and family policies in Russia, Poland and Hungary. *Social Policy and Society*, 22(2), 355–375.
- Dobrotić, I., Blum, S., Kaufmann, G., Koslowski, A., Moss, P., & Valentova, M. (2025) 21th International Review of Leave Policies and Research 2025. Saatavilla: <https://www.leavenetwork.org/annual-review-reports/review-2025/> (luettu 8.3.2026)
- Dotti Sani, G. M., Treas, J., (2016). Educational gradients in parents' child-care time across countries, 1965-2012. *Journal of Marriage and Family*, 78(4), 1083-1096.
- European Social Survey (2023). Kierrosten 10-11 data.
- Eurostat (2023). Total fertility rate.
- Eurostat (2025). House price index.
- Gatta, A., Mattioli, F., Mencarini, L., & Vignoli, D. (2022). Employment uncertainty and fertility intentions: Stability or resilience? *Population Studies*, 76(3), 387-406.
- Goldstein, J.R., Kreyenfeld, M., Jasilioniene, A., & Karaman Örsal, D. (2013). Fertility reactions to the “Great Recession” in Europe. *Demographic Research*, 29, 85–104.
- Hays, S. (1996) *The Cultural Contradictions of Motherhood*. Yale University Press, New Haven.
- Hellstrand, J., Nisén, J., & Myrskylä, M. (2020). All-time low period fertility in Finland: Demographic drivers, tempo effects, and cohort implications. *Population Studies*, 74(3), 315-329.
- Hiilamo, H. (2019). Why fertility has been declining in Finland after the Global Recession? A theoretical approach. *Finnish Yearbook of Population Research*, 54, 29–51.
- Hiilamo, H. (2021). *Syntymättömät lapset. Väestökysymys Suomen perhepolitiikassa*. Into kustannus, Helsinki.
- Ionescu, M. (2025). Increasing Participation in Early Childhood Education and Care in Europe. NESET report. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Jalovaara, M., & Fasang, A. E. (2017). From never partnered to serial cohabitators: Union trajectories to childlessness. *Demographic Research*, 36, 1703–1720.
- Jalovaara, M., Neyer, G., Andersson, G., Dahlberg, J., Dommermuth, L., Fallesen, P., & Lappegård, T. (2019). Education, gender and cohort fertility in the Nordic countries. *European Journal of Population*, 35, 563–586.
- Jalovaara, M. & Miettinen, A. (2022). Korkeasti koulutetut saavat usein kaksi lasta – enintään keskiasteen koulutuksen saaneilla yleistyvät sekä lapsettomuus että suuret lapsiluvut. FLUX Tietoa päätösten tueksi 1/2022. Turun yliopisto, Turku.
- KEHA-keskus (2026) *Työnvälitystilasto*.
- Kinnunen, A., Lammi-Taskula, J., Miettinen, A., Närvi, J. & Saarikallio-Torp, M. (2024). Perhevapaat ja työn ja perheen yhteensovittaminen muuttuvassa työelämässä. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 165. Kela, Helsinki.
- Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C., & Macvarish, J. (2014). *Parenting culture studies*. The Palgrave Macmillan, London.
- Lesthaeghe, R. (1995). The second demographic transition in Western countries: an interpretation. Teoksessa Mason, K.O., & Jensen A.M. *Gender and Family Change in Industrialized Countries*. Clarendon Press, Oxford.
- Lesthaeghe R. (2010). The unfolding story of the Second Demographic Transition. *Population and Development Review*, 36(2), 211–251.
- Lesthaeghe R. (2014). The second demographic transition: a concise overview of its development. *PNAS*, 111(51), 18112–18115.

Michorí P. (2015). Waiting for the Incentives to Work: Comparative Analysis of the Parental Leave Policies in the Visegrad Countries. *Community, Work & Family*, 18(2), 182–197.

Penning, M. J., Wu, Z., & Hou, F. (2022). Childlessness and social and emotional loneliness in middle and later life. *Ageing and Society*, 44(7), 1551–1578.

Rahnu, L. & Jalovaara, M. (2023). Partnership dynamics and entry into parenthood: Comparison of Finnish birth cohorts 1969–2000. *Advances in Life Course Research*, 56, 1–15.

Rotkirch, A., Hägglund, A., Tanskanen, A.O. & Danielsbacka, M. (2024). Erratum to: Partnership Histories Shape the Grandparenting Happiness Bonus. *Cologne Journal of Sociology and Social Psychology*, 76, 443–466.

Rotkirch, A. (2025). 20 ehdotusta lapsitoiveiden tukemiseksi. Selvitys syntyvyyden laskusta Suomessa. Valtioneuvoston julkaisu 2025:22. Valtioneuvosto, Helsinki.

Savelieva, K., Jokela M. & Rotkirch A. (2023). Reasons to Postpone Childbearing during Fertility Decline in Finland. *Marriage & Family Review*, 59(3), 253–276.

Sorsa, T., Lehtonen, N., & Rotkirch, A. (2023). Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla? Perhebarometri 2022. Väestöliitto, Helsinki. Tilastokeskus (2025). Syntyneet.

van Wijk, D. (2023). From Prosperity to Parenthood: how Employment, Income, and Perceived Economic Uncertainty Influence Family Formation. University of Groningen, Groningen.

Zaidi, B., & Morgan, S. P. (2017). The second demographic transition theory: A review and appraisal. *Annual Review of Sociology*, 43(1), 473–492.

ISBN 978-952-02-0626-0

Lisää tuloksia näet osoitteesta utu.fi/europeansocialsurvey